

Vandring vid Lurån i Rog

Vägbeskrivning

Till Bjursås (ca 2 mil)

In genom samhället Bjursås och följ vägen österut ca 1 mil.

Efter skylten ROG, sväng vänster mot ???????

Efter 1,5 km sväng vänster och parkera utefter skogsbilvägen.

Vandringen

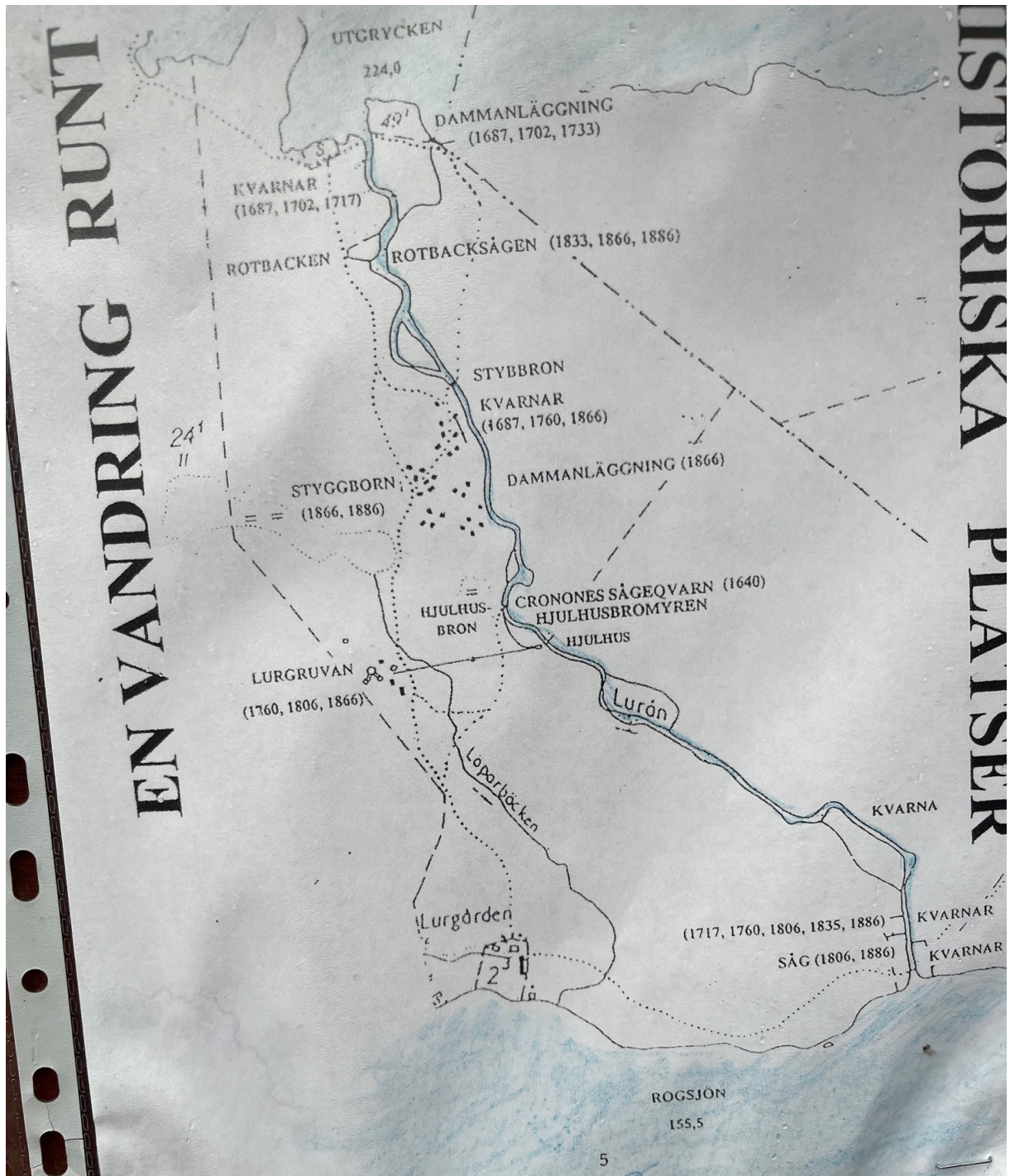
Efter drygt 4 km på fina stigar och en kort fruktstund når vi Luråns utlopp i Rogsjön. Där börjar vandringens höjdpunkt som är stigen uppåt utefter Lurån. Den rinner från Utgrycken till Rogsjön med fallhöjden 70 m på ca 1,5 km.

Förutom den vackra forsande ån ser vi lämningar från skvaltkvarnar och sågverk. De första noteringarna om skvaltkvarnar är från slutet av 1600-talet men merparten av kvarndriften var på 1800-talet. Där finns också lämningar efter det hjulhus som genom en 200 m lång stångång försåg Lurgruvan med kraft till pumparna.

Vid Luråns inlopp från Utgrycken tar vi dagens fikapaus.

EN VANDRING RUNT

HISTORISKA PLATSEK

SKVALTKVARN

De första noteringarna om kvarn vid Lurån dateras till slutet av 1600-talet. Många noteringar finns även under 1700-talet, men merparten av kvarndriften förekom under 1800-talet. Uppskattningsvis har kanske närmare 20 skvaltkvarnar förekommit vid den i fallhöjd - ca 70 m, unika Lurån.

De gamla kvarnarna hade en fast och en roterande kvarnsten. Stenarna var räfflade och försedda med skaksko som ledde spannmålet ned genom ett hål i den ena stenens centrum. Mjölet lämnade kvarnen genom ett utlopp.

Driften till kvarnstenen skedde med hjälp av Luråns vatten som via för-

dämningar och vattenrännor drev den i träaxeln fastsatta vattensköveln.

Det lilla kvarnhuset uppbyggt av timmer var i regel ca 3*3 m.

När någon kvarn var i drift kunde Ortsbefolkningen avgöra vilken p.g.a. att skvaltkvarnarna gav ifrån sig olika ljud beroende på storlek och vattenhastighet.

Den malda säden transporterades hem genom att man bar säcken på ryggen eller genom dragsläpor dragna av häst, ox eller t o m ko, oftast på smala stigar.

HJULHUSBROMYREN

Det kanske äldsta kulturområdet i Rog. Redan 1640 fanns kvarn noterad på "Tabula Geographica öfver Kopparbergslagen", Cronones sågeqvarn" (Kronans kvarn)

Vid Hjulhusbromyren finns de kanske bäst bevarade lämningarna efter gruvdriften vid Lurgruvan - hjulhuset. Ett hjulhus vackert uppmurat av sten, där t o m lagerhalvorna till vattenhjulet finns kvar. Hjulet drevs av vatten som forslades i en vattenränna från en damm ovanför hjulhuset, plintarna till vattenrännan framträder än idag. Med vattenkraften som kraftkälla drevs i sin tur en stånggång med en sammanlagd längd av 200 meter till Lurgruvan. Stånggångens uppgift var att pum-

pa upp vatten i gruvan, rester av stånggångsplintarna finns kvar.

I området finns också lämningar efter Hjulhusbron - omnämnd 1866 - över vilken transporter skedde till den lada som fanns vid storskiftet 1886 vid Hjulhusbromyren. Bron är idag återmonterad. Det har alltså bedrivits åkerhantering öster om Lurån. Lämningar efter grunden till ladan finns kvar än idag.

Kvarn var också noterad vid laga skiftet 1760.

Kärrvägen från Styggbornsvägen till Hjulhussbron uppröjdes 1993-94. Över Löparbäcken framträder en vacker stentrumma.